

Makroekonomie

3+2, EVSNPMABMI

Teorie racionálních očekávání a její implikace pro tvůrce hospodářské politiky

9

Ing. Kamila Turečková, Ph.D.

Východiska teorie racionálních očekávání

- přelom 70. let 20. století, zpochybnění účinnosti ekonomických (**neokeynesiánských**) směrů hospodářské politiky (sílicí internacionalizace ekonomického prostředí, přebujelost státního blahobytu)
 - hospodářské krize (ropné krize na Blízkém východě)
 - slumpflace + zpochybnění trade-off Phillipsovy křivky ($\uparrow u, \uparrow \pi$)
- ↓
- do popředí se dostává **monetarismus** Milтона Friedmana (adaptivní očekávání, pružnost mezd a cen) a **nová klasická makroekonomie** (někdy označována jako škola racionálních očekávání):
 - vychází z teorie všeobecné ekonomické rovnováhy
 - předpokládá dokonalou elasticitu cen a mezd, které umožňují permanentně obnovovat celkovou ekonomickou rovnováhu
 - trvá na přísné neutralitě peněz
 - odmítají zásahy státu do ekonomiky
 - pracuje s hypotézou racionálních očekávání, kterou zformuloval v roce 1961 John F. Muth, na jehož práci později navázali Robert E. Lucas Jr., Thomas J. Sargent, Neil Walleca, Robert J. Barro či Edward C. Prescott, kteří ji rozpracovali v rámci školy racionálních očekávání

Racionální očekávání

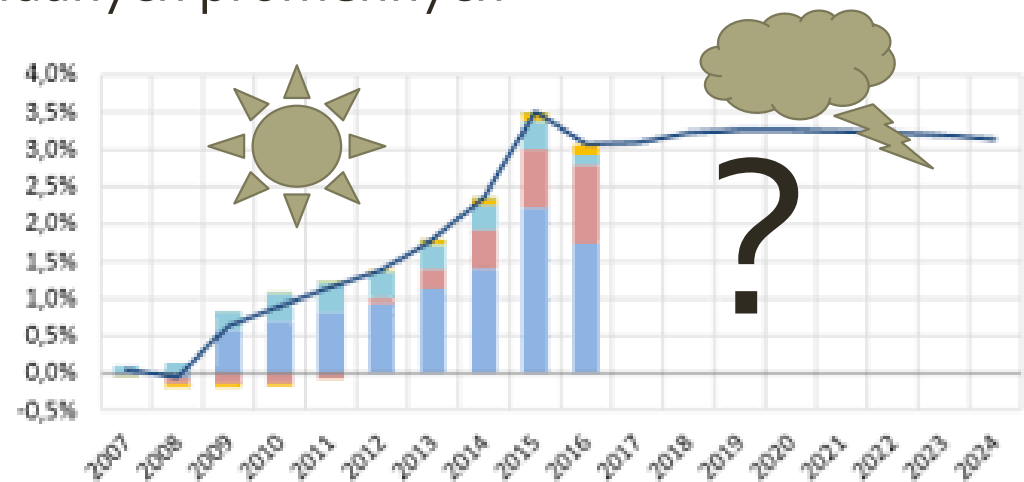
- očekávání: domněnka o možných budoucích hodnotách analyzovaných veličin a jevů
 - 4 typy: behaviorální, extrapolační, adaptivní, racionální
1. **Behaviorální:** ekonomické subjekty tvoří svá očekávání na základě psychologických, společenských a sociálních faktorech a podnětech, významnou roli zde také sehrávají sdělovací prostředky a interpersonální kontakty a vztahy
 2. **Extrapolační:** vychází z pochopení principů a pravidelností v analyzovaných časových řadách, na jejichž základě jsme schopni predikovat budoucí složky, resp. očekávat určitý průběh ve vývoji hodnot, informací a dat, mimo rámec zkoumaného období
 3. **Adaptivní:** subjekty se rozhodují na základě zkušeností z minulosti + jsou schopni se poučit z předešlých chyb a omylů a na jejich základě opravit své odhady do budoucnosti (nelze však vyloučit existence systematických chyb)
 4. **Racionální:** subjekty berou na vědomí všechny závažné informace, jež jsou v daném okamžiku dostupné (minulé, současné i budoucí) včetně expertních odhadů a prognóz do budoucnosti, výroky politiků, spekulace interpretované médií apod. (systematické chyby neexistují, nelze však vyloučit neznalost, dostupnost či relevanci daných informací nebo náhodnost chyb)

Hypotéza racionálních očekávání

- Podle této hypotézy lidé zkoumají nejen, co se již stalo, ale zároveň i to, co se právě děje a co se stane.
- Hypotéza racionálních očekávání tvrdí, že lidská očekávání jsou správná pouze v průměru (chyby jsou v průměru nulové). To znamená, že lidé nebudou dělat stále tytéž chyby, tzv. systematické chyby.
 - chyby a omyly v očekáváních ekonomických subjektů připisují představitelé školy racionálních očekávání externím vlivům - zejména nesystémovým (netransparentním) opatřením vlády v rámci hospodářské politiky
- Ekonomické subjekty tvoří svá očekávání racionálním způsobem, tj. rozhodují se na základě všech dostupných a relevantních informací.
- Racionální očekávání se nebude lišit od předpovědi optimální.
- Cílem racionálně chovajícího se subjektu je maximalizovat svoji celkovou užitečnost.
 - schopnost ekonomických subjektů utvářet (a realizovat) svá racionální očekávání lze označit jako předpoklad vnitřní nerozpornosti tržní ekonomiky a zdroj vnitřní stability a rovnováhy hospodářského systému

Lucasova kritika ekonometrických modelů

- Ekonometrické modely slouží pro predikci budoucích ekonomických aktivit a pro hodnocení a komparaci účinnosti jednotlivých zásahů a opatření realizovaných různými typy hospodářských politik.
- Z pohledu nové klasické makroekonomie a její hypotézy racionálních očekávání je využívání takovýchto modelů **nevhodné či dokonce zcela nemožné**, protože tyto modely se vyznačují určitou nespolehlivostí vyplývající z průběžných změn v chování analyzovaných proměnných
 - změny totiž nejsou modelem postihnutelné, z důvodu neustálé měnícího se očekávání subjektů v důsledku samotných změn v chování předpovídaných proměnných

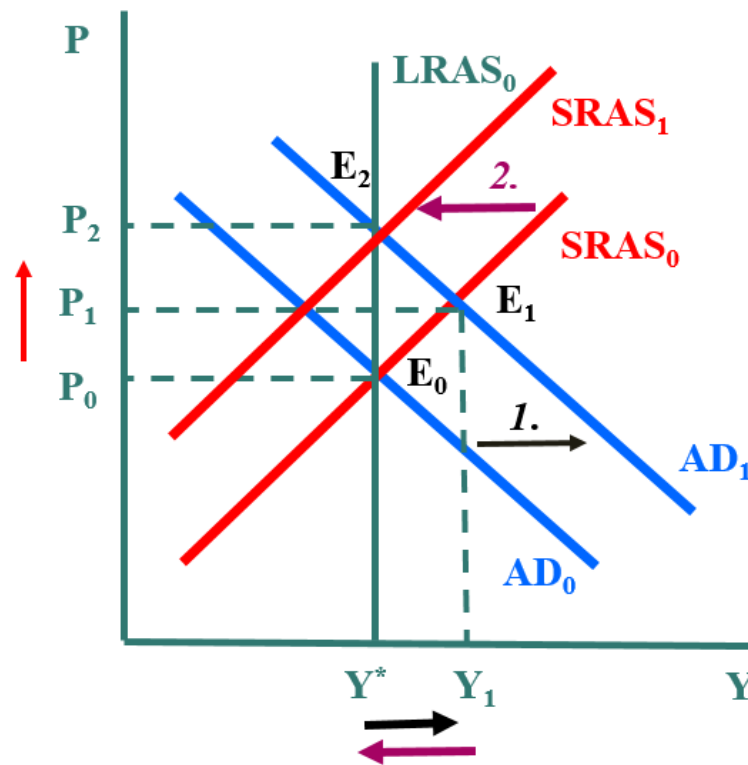

Teze o neúčinnosti HP

- zformulována T. Sargentem a N. Wallecou
- racionálně chovající se subjekty jsou schopny plně anticipovat veškeré konsekvence každé předvídatelné HP → nelze realizovat systémová opatření transparentní HP bez toho, aby se důsledky tohoto opatření staly součástí racionálně se chovajících ekonomických subjektů
 - HP je zcela neúčinná
 - HP je účinná jen na základě nesystémových (diskrečních), iracionálních či neohlášených opatření
 - mohou vznikat nepředvídatelné reakce hospodářských subjektů, které dočasně destabilizují ekonomiku (HP je škodlivá), nebo si po čase na ně zvyknou a takováto opatření ztratí smysl
- podle nové klasické makroekonomie je tak nejlepší hospodářská politika taková, která má povahu jednoduchých, jednoznačných a dlouhodobě stabilních pravidel, které propůjčují ekonomice a aktivitám hospodářsko-politických autorit transparentní a důvěryhodnou podobu a ekonomickým subjektům umožňuje tvořit svá očekávání racionálním způsobem.
 - nová klasická makroekonomie tedy odmítá aktivistickou hospodářskou politiku s jejími častými diskrečními zásahy a snaží se o efektivní omezování veřejného, resp. státního, sektoru.

Účinnost HP v modelu AS-AD: monetaristický přístup (model)

- existuje dokonalá elasticita mezd a cen, adaptivní očekávání
- hospodářská politika dle monetaristů může využívat diskrečních opatření a být tak **krátkodobě účinná** (dochází k růstu produktu)
- **dlouhodobě** je však **neúčinná**, výsledkem je původní hodnota produktu a vyšší cenová hladina
 - **neočekávaná** hospodářská politika bude mít vzhledem k adaptivním očekáváním stejný vliv na produkt a cenovou hladinu jako HP očekávaná (nerozlišujeme tak očekávanou a neočekávanou politiku)

Očekávání adaptivní Mzdy a ceny – pružné

V případě očekávané hospodářské politiky dojde v případě fiskální expanze k růstu výstupu (Y_1) a cenové hladiny (P_1) a křivka AD se posouvá $AD_0 \rightarrow AD_1$.

Vzhledem k tomu, že ekonomické subjekty zohledňují pouze minulou skutečnost, neprojeví se růst cen do mzdových kontraktů hned, ale až s určitým zpožděním.

Může tak dojít ke krátkodobému růstu produktu. Po určité době však zaměstnanci přizpůsobí svá očekávání a požadují růst mezd $\rightarrow \uparrow$ nákladů firem \rightarrow posun $SRAS_0$ do $SRAS_1$ (E_2, Y^* a P_2)

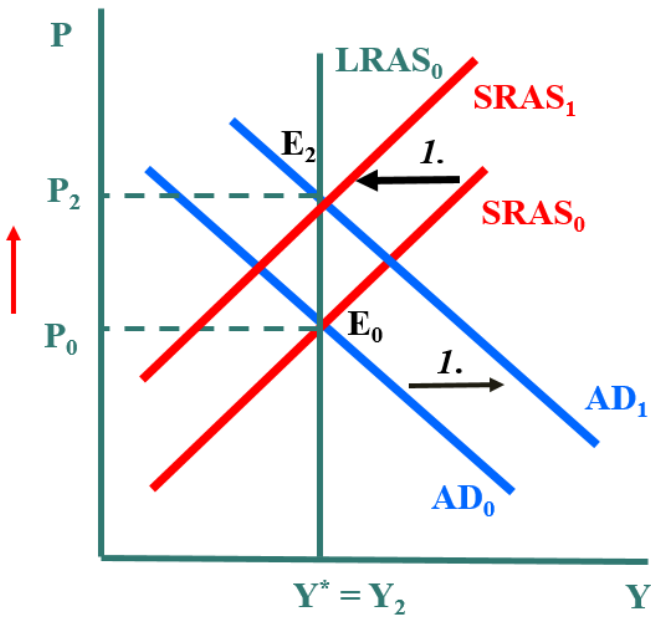
Účinnost HP v modelu AS-AD: nové klasická makroekonomie

- předpokladem je dokonalá pružnost mezd a cen ve vztahu k cenové hladině, růst cen se proporcionálně projeví v růstu mezd, existují racionální očekávání
- budeme analyzovat (1) očekávanou HP, (2) neočekávanou HP a (3) nesprávně očekávanou HP

typ fiskální expanze	vliv fiskální expanze na:		je fiskální expanze účinná?	je aktivistická hospodářská politika prospěšná?
	reálný produkt (Y) a zaměstnanost	cenovou hladinu (P)		
neočekávána	zvyšuje	zvyšuje	ano	NE
očekávána	nemění	zvyšuje	ne	
špatně očekávaná	snižuje	zvyšuje	ne	

- pouze aktivistická (neočekávaná, šoková) hospodářská politika, která je však nesystémová a narušuje stabilní řád ekonomického systému může mít krátkodobě pozitivní vliv na produkt a zaměstnanost
- hospodářská politika měla mít podobu jednoduchých, jasných, dlouhodobě platných a důvěryhodných pravidel
 - špatně očekávaná HP může „napáchat více škody, než užitku“ (slumpflaci)

Očekávaná HP

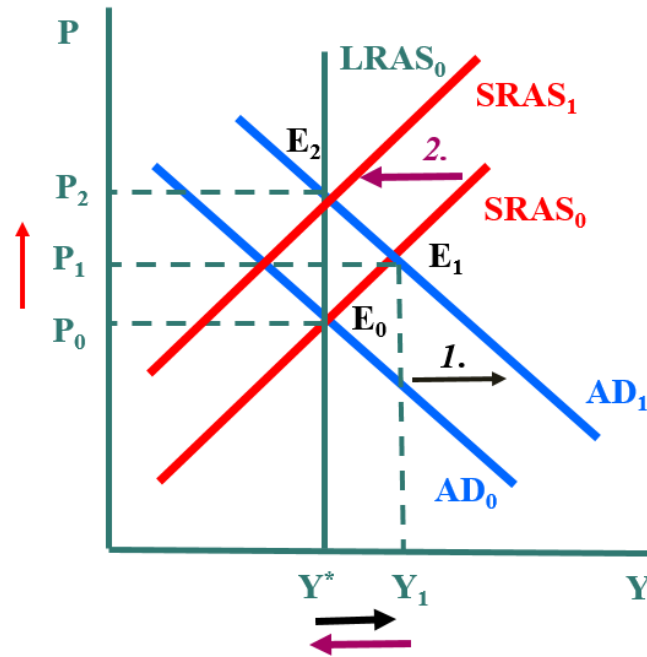

Fiskální autorita $\uparrow G$. Tento zásah do ekonomiky, nacházející se prozatím ve výchozí poloze definované bodem E_0 , vyvolá růst agregátní poptávky $AD_0 \rightarrow AD_1$.

Jelikož ek. subjekty uvažují racionálně (očekávají tento krok vlády) okamžitě si uvědomí, že růst cenové hladiny sníží jejich reálné mzdy. Budou tedy ihned požadovat růst svých nominálních mezd, tak aby se v končeném důsledku jejich reálná mzda nezměnila. Mzdy okamžitě reagují.

Růst mezd $\rightarrow \uparrow$ nákladů firem \rightarrow posun $SRAS_0$ do $SRAS_1$ (E_2, Y^* a P_2)

Neočekávaná HP

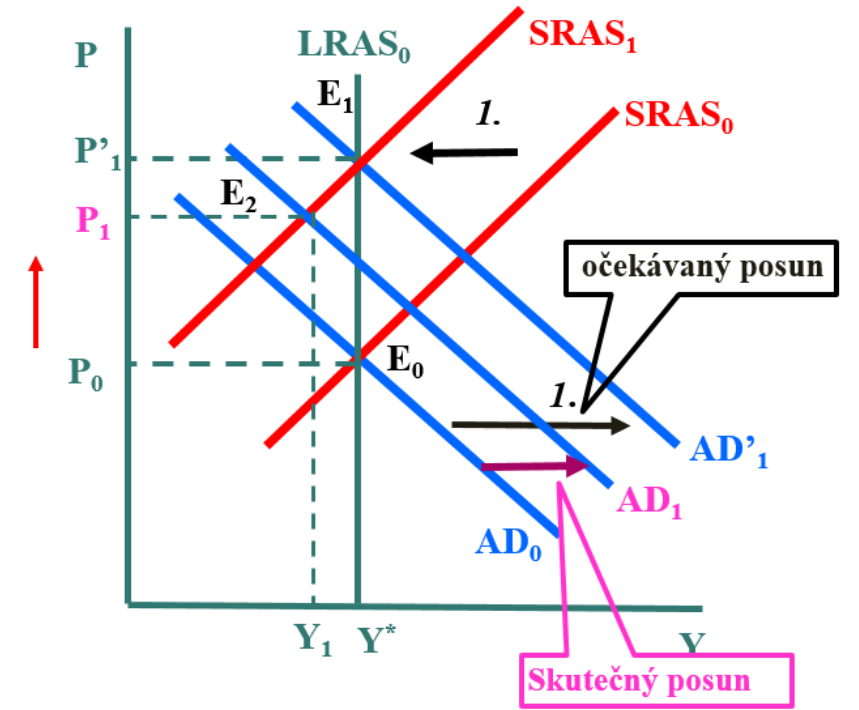
V případě neočekávané hospodářské politiky dojde v případě fiskální expanze k růstu výstupu (Y_1) a cenové hladiny (P_1) a křivka AD se posouvá $AD_0 \rightarrow AD_1$.

Vzhledem k tomu, že ekonomické subjekty nemohly zohlednit své předpoklady o vývoji, neprojeví se růst cen do mzdových kontraktů hned, ale až s určitým zpožděním.

Může tak dojít ke krátkodobému růstu produktu (Y_1).

Jakmile si zamci uvědomí, co se stalo, požadují růst mezd $\rightarrow \uparrow$ nákladů firem \rightarrow posun $SRAS_0$ do $SRAS_1$ (E_2, Y^* a P_2)

Nesprávně očekávaná HP

Fiskální autorita $\uparrow G$.

Ek. subjekty tento zásah očekávají ($AD_0 \rightarrow AD'_1$) a přizpůsobí své požadavky na růst mezd při očekávané cenové hladině $P'_1 \rightarrow$ posun $SRAS_0$ do $SRAS_1$.

Co se však stane, bude-li realizovaná fiskální expanze menší, než kolik ekonomické subjekty očekávaly?

Jestliže vláda zvýšila své nákupy v menším rozsahu, než bylo subjekty racionálně anticipováno, a agregátní poptávka se zvýšila pouze v rozsahu $AD_0 - AD_1$. Novým bodem rovnováhy ve skutečnosti není bod E_1 , ale bod E_2 charakterizovaný menší produkcí Y_1 a nižší cenovou hladinou P_1 .

Účinnost HP v modelu AS-AD: neklasický model racionálních očekávání

- implikace teorie racionálních očekávání do keynesiánské ekonomie (Stanley Fischer, Edmund S. Phelps, John B. Taylor)
 - odmítají dokonalou pružnost mezd a cen, které jsou podle nich strnulé
 - dlouhodobé kontrakty, pracovní smlouvy apod. jejichž existence způsobuje krátkodobou nepružnost mezd a cen, čímž vzniká prostor pro aktivistickou HP, která může být očekávaná i neočekávaná
- budeme analyzovat (1) očekávanou HP a (2) neočekávanou HP
 - neočekávaná fiskální expanze v neklasickém modelu je totožná s průběhem neočekávané fiskální expanze v modelu nové klasické makroekonomie

typ fiskální expanze	vliv fiskální expanze na:		je fiskální expanze účinná?	je aktivistická hospodářská politika prospěšná?
	reálný produkt (Y) a zaměstnanost	cenovou hladinu (P)		
neočekávaná	zvyšuje	zvyšuje	ano	ANO
očekávaná	zvyšuje	zvyšuje	ano	

- jak očekávaná tak neočekávaná hospodářská politika může mít krátkodobě pozitivní vliv na produkt a zaměstnanost
 - doporučuje se používání diskrečních opatření prováděných záměrnou aktivistickou HP, protože tato má jednoznačný pozitivní vliv na chod ekonomiky, ale s přihlédnutím k danému ekonomickému systému, míře strnulosti mezd a cen apod.

Očekávání racionální, očekávaná hospodářská politika, neklasický model

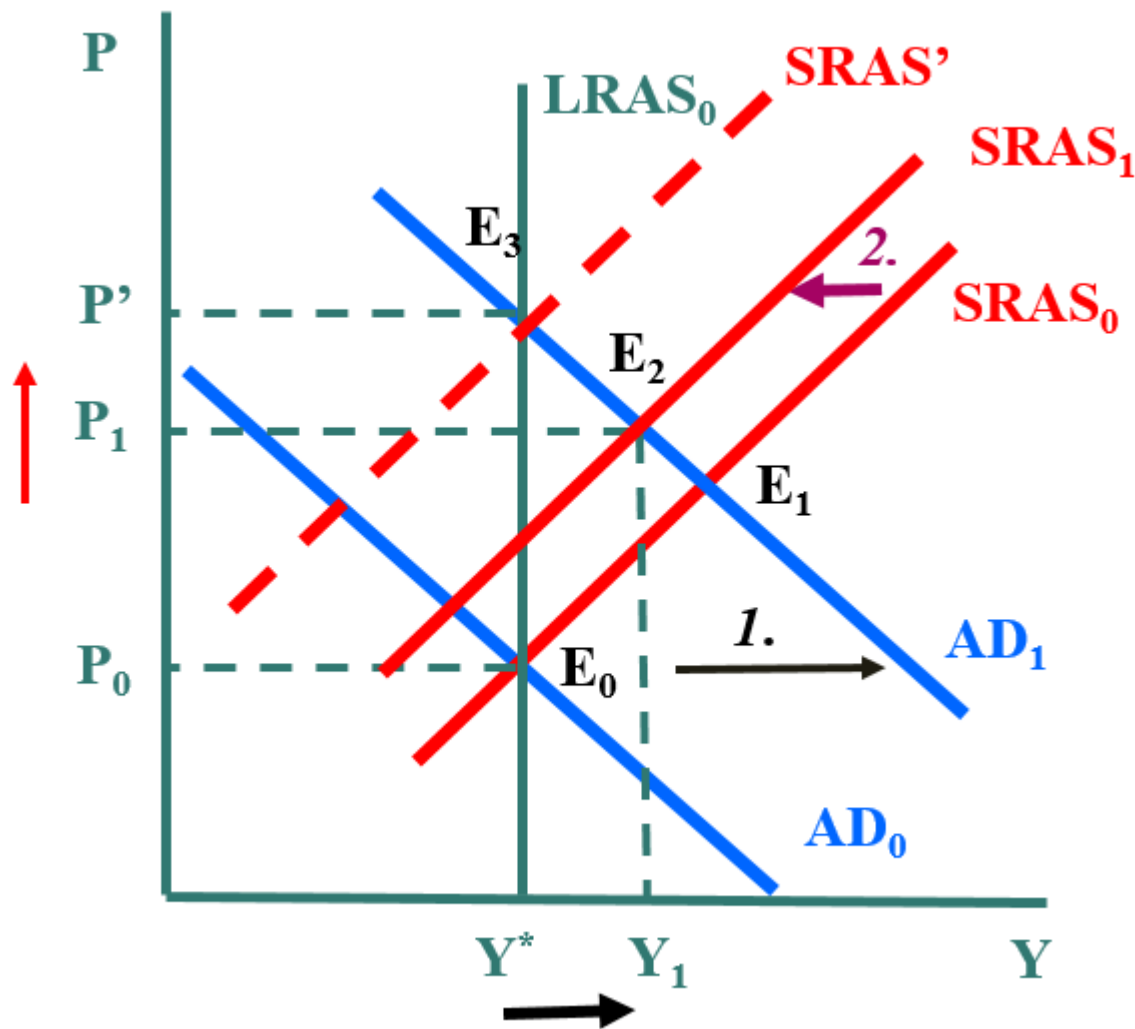
Mzdy a ceny – Nepružné

$\uparrow G \rightarrow$ posun $AD_0 \rightarrow AD_1$

Ekonomické subjekty tuto fiskální expanzi doprovázenou tlakem na růst cen očekávají a požadují zohlednění růstu cenové hladiny do svých mezd a cen.

Z důvodu existence cenových a mzdových rigidit se posune křivka krátkodobé agregátní nabídky z úrovně $SRAS_0 \rightarrow SRAS_1$ a nikoli do polohy $SRAS'$, která by odpovídala poloze krátkodobé agregátní nabídky za předpokladu dokonalé pružnosti mezd a cen.

Ekonomika se tak bude po fiskální expanzi nacházet v bodě krátkodobé rovnováhy definované bodem E_2 (střet AD_1 s $SRAS_1$)

Děkuji za pozornost.